

Sobre què parlen els relats digitals personals dels estudiants de grau?

Marc Fuertes-Alpiste*
Núria Molas-Castells**
Aldan Queiroz de Souza***

Resum

Els relats digitals personals són històries personals breus, explicades en primera persona i a través de mitjans digitals. Es fan servir en el món educatiu formal i socioeducatiu com a activitat pel seu potencial educatiu. En aquest article presentem una recerca de tipus qualitatiu que té per objectiu descriure i comprendre les temàtiques d'aquests relats elaborats en dos cursos d'una assignatura de primer curs del grau en Educació Social de la Universitat de Barcelona, identificant les temàtiques principals, les relacions entre les mateixes i la seva relació amb la literatura existent. Els resultats ens han permès identificar que els temes més freqüents deriven de l'àmbit familiar, així com de processos de superació-recuperació, que són històries situades. Tots els temes identificats coincideixen amb la literatura existent exceptuant dues temàtiques emergents noves: la «identitat» i la «reflexió». En conclusió, s'obté una taxonomia actualitzada de les temàtiques i les seves connexions ajudant a configurar els relats digitals personals com a gènere propi.

Paraules clau

relats digitals, educació superior, anàlisi de temes

Recepció original: 9 de gener de 2023

Acceptació: 28 de març de 2023

Publicació: 1 juliol 2023

Introducció¹

Els relats digitals personals (RDP) consisteixen en la creació d'històries breus de temàtica personal, explicades en primera persona i fent servir mitjans digitals (com clips de vídeo, imatges, il·lustracions, etc.). Han estat introduïts en diferents nivells de l'àmbit de l'educació formal i de l'àmbit socioeducatiu pel seu potencial educatiu i formatiu (Fuertes-Alpiste i Galván Fernández, 2019; Gregori-Signes i Brígido-Corachán, 2014; Robin, 2016). Normalment, els RDP es porten a terme en forma d'activitat-taller de diverses sessions de durada en les quals es desenvolupen diverses fases de la seva producció (Fuertes-Alpiste, 2020; Rodríguez Illera i Londoño, 2009): des de trobar la idea de la història a través d'exercicis individuals i col·laboratius, l'escriptura del guió literari i tècnic, la producció dels mitjans necessaris per explicar la història, fins al muntatge del vídeo (postproducció) amb el

(*) Marc Fuertes-Alpiste és professor lector del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Membre del grup de recerca consolidat Ensenyament i Aprenentatge Virtual (GREAV), Secretari de l'Observatori de l'Educació Digital (OED) i membre de l'Institut de Recerca en Educació de la Universitat de Barcelona (IRE UB). ORCID: 0000-0003-4262-7154. Adreça electrònica: marcfuertes@ub.edu

(**) Núria Molas-Castells és professora lectora del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Membre del grup de recerca consolidat Ensenyament i Aprenentatge Virtual (GREAV) i de l'Observatori de l'Educació Digital (OED). ORCID: 0000-0003-2661-1881. Adreça electrònica: nmolascastells@ub.edu

(***) Aldan Queiroz de Souza és estudiant del Grau en Pedagogia de la Universitat de Barcelona. ORCID: 0000-0001-7906-5226. Adreça electrònica: aldanqs@gmail.com

(1) Article realitzat en el marc del Proyecto PID2019-108924GB-I00, ref. MCIN/AEI/10.13039/501100011033

programari corresponent. Finalment, es projecten i es fa una reflexió sobre tot el procés seguit.

De forma simplificada, l'interès educatiu en el fet de crear un RDP en un context educatiu formal o socioeducatiu es pot resumir en quatre aspectes (Fuertes-Alpiste, 2020; Rodríguez Illera i Londoño, 2009). En primer lloc, perquè poden afavorir l'alfabetització digital i en mitjans. En segon lloc, perquè es tracta d'una activitat centrada en el propi estudiant, i per tant, pot afavorir la motivació ja que implica la construcció d'un artefacte personal, de forma situada (Lave i Wenger, 1991). En tercer lloc, perquè és una activitat expressiva i que dona veu a qui la fa. És doncs un mitjà d'apoderament perquè permet identificar experiències personals i que habiliten processos d'identificació i de comprensió mútua. En aquest sentit, els RDP són eines de participació democràtica i poden ser emprats per les administracions sobre polítiques socials (Gubrium *et al.*, 2014). En quart i darrer lloc, els RDP afavoreixen processos de reflexió i d'autoconeixement. En aquest últim aspecte ens volem estendre una mica més perquè és aquell que té més a veure amb el contingut dels RDP i que poden influir en l'elecció de les seves temàtiques.

Les històries produïdes queden situades dins el continuïum, en paraules d'Ohler (2013), de l'eix «*history-report*» (història-informe) o «*flow-reflection*» (fluir-reflexió). La reflexió es pot entendre com un pensament deliberat sobre la pròpia experiència que reconstrueix esdeveniments passats (Norman, 1983). Aquest pensament es reforça quan s'estableix un diàleg amb l'espectador o audiència real (i ideal) (Abercrombie i Longhurst 1998; Jenkins i Lonsdale, 2007; McDrury i Alterio, 2003) i així és bo que l'activitat de creació d'un RDP estigui «situada» en una comunitat de pràctica o aprenentatge (en el cas de la present recerca, en una assignatura). Segons McAdams *et al.* (2006), les històries que construeixen les persones serveixen per a explicar-se a elles mateixes i per definir el que són per a elles i per als altres. Segons aquests autors, les històries organitzen i fan més o menys coherent una vida.

A nivell temàtic, els RDP s'utilitzen com a històries autobiogràfiques (Bruner, 2004) relacionades amb el procés de construcció del jo (*selfing*) (Herreros, 2012). Serveixen també com a objecte d'anàlisi d'aquesta identitat, gràcies a la propietat de *outsideness* (Bakhtin, 1999), és a dir, que els RDP es constitueixen en un objecte separat i extern del subjecte que el crea, i aquest objecte és susceptible de ser analitzat i comentat. Aquests RDP poden reflectir els processos transformatius de la persona, el que Mezirow anomena «aprenentatge transformatiu», on els participants reflexionen sobre els seus punts de vista, n'elaboren de nous, canvien les seves percepcions i reflexionen sobre la seva acció (Kolano i Sanczyk, 2021; Mezirow, 2003).

Els RDP com a gènere. A la cerca dels temes dels RDP

Els relats digitals personals podrien conformar un gènere (narratiu) en ells mateixos (Fuertes-Alpiste, 2015; Gregori-Signes i Brígido-Corachán, 2014). Segons Bakhtin (1999), els gèneres discursius –tant orals com escrits, que impliquen l'ús del llenguatge– tenen tres eixos: el contingut temàtic, l'estil i l'estructura composicional. En el cas dels RDP, aquests tres elements són diferencials d'altres tipus de relats.

El primer eix, el contingut temàtic dels RDP, narra i es basa en experiències personals concretes. Hi ha moltes històries a la nostra vida que poden esdevenir un RDP. Joe Lambert, en el llibre seminal *Digital Storytelling. Capturing lives, creating community* (2009),

proposa diverses qüestions que poden ajudar els autors de RDP a inspirar-se a l'hora de pensar aquestes temàtiques. Aquestes qüestions formen categories temàtiques que poden adaptar-se i integrar-se. Ens referim a:

- històries d'algú important (històries de personatges, històries de recordatori, memorial).
- històries sobre esdeveniments de la nostra vida (d'aventures, d'assoliments).
- històries de llocs a la nostra vida.
- històries sobre el que fem (activitats, feina, aficions, etc.).
- altres històries (de recuperació, d'amor i de descobriment).

A banda d'aquesta proposta inicial, no hem trobat estudis que l'ampliïn o matisin en el sentit que deia el mateix Lambert de poder adaptar-se o integrar-se. No sembla que hi hagi cap altra taxonomia sobre temàtiques que pugui ajudar a definir millor l'element del contingut temàtic dels RDP.

El segon eix que conforma els RDP com a gènere és l'estil. Aquest fa referència a l'aspecte expressiu emocional (Bakhtin, 1999). Per Egan (1986), el fet d'explicar una història ja és una manera d'establir significats que, sovint, tenen a veure amb l'element afectiu. En els RDP, el component personal i emocional hi és ben present. Per Lambert (2009), un element fonamental és la qüestió dramàtica de la història, on qui narra ha d'identificar un espai de conflicte o de canvi que pugui ser narrat en primera persona. En les activitats de creació de RDP, un dels moments més complicats és el de trobar quina història narrar. Els estudiants adults ja tenen un bagatge d'experiències que fa que els sigui complicat decidir-se per un tema concret, a banda de no estar avesats a explicar històries personals en un context educatiu formal. Encara que es digui que tothom té una història per explicar (Robin, 2016), sovint els participants ho veuen com un procés difícil, des de com escriure la història i organitzar-la, com també per com identificar una experiència personal concreta i compartir-la amb l'audiència, tot i que se'ls digui que personal no ha de ser íntim. És el que Rodríguez Illera (2014) identificà com el pas d'allò personal a allò públic, seguint la *metàfora teatral* d'Erving Goffman.

El tercer i últim eix fa referència a l'estructura composicional. Els RDP són narratives de producció fonamentalment amateur (Rodríguez Illera i Londoño, 2009). Es fan servir mitjans no professionals i els participants que creen els relats no sempre tenen experiència ni en narrar (estructurar un guió literari), ni en crear un guió tècnic (*storyboard*) ni tampoc en editar vídeo digital més enllà de les aplicacions de mòbil de xarxes socials (com Instagram, Tik Tok o Twitch). La seqüència del relat en forma d'història és una condició dels RDP. Han de ser històries i no meres descripcions de fets. Cal que impliquin un «i després què va passar?» (Esin, 2011). Hi ha una successió d'esdeveniments i una unitat temàtica amb, com a mínim, un autor-subjecte i amb un interès humà.

Tornant al primer eix, el tipus de contingut temàtic dels RDP presenten una dificultat doble lligada a dos tipus de coneixements necessaris a l'hora d'escriure una història. Segons Hicks *et al.* (2013), per una banda trobem el coneixement declaratiu, que és el que permet identificar els aspectes que ha de tenir la història seguint les característiques del gènere dels RDP. D'altra banda, hi ha el coneixement procedimental, que és aquell que permet a l'autor/a de crear la història. És a dir, el primer és el «què» s'explica i els segon

és el «com» s'explica. A banda, hi ha una altra dimensió associada a l'hora d'explicar una història en format digital, i és precisament la dimensió de coneixement digital de qui ha de narrar la història (aquell coneixement relacionat amb les eines d'edició digital i de composició multimèdia), el qual afecta tant el «què explicar» com el «com explicar-ho» (Hicks *et al.*, 2013).

Per tal de suavitzar aquestes dificultats, en la fase inicial dels tallers de RDP de conceptualització dels temes, es mostren alguns RDP perquè serveixin d'exemple, tant de forma com de fons, on s'identifiquen els elements del fons (la substància) fent referència a possibles temàtiques susceptibles de ser un RDP, i la forma (durada, composició audiovisual, transicions, efectes visuals, volums d'àudio, forma de la narració, entre d'altres).

Pel que fa a la forma de les històries, seguint la *Poètica* d'Aristòtil (2019) aquestes es componen d'una seqüenciació d'esdeveniments que ocorren en tres moments: un inici, un espai mig i un final. Dins d'aquesta estructura, Bamberg (2006) senyala que el narrador de la història ha de complir amb tres principis definitoris d'una narració. El primer és la condensació de la història –*Kondensierungszwang*– el qual implica no explicar-ho tot sinó escollir allò més rellevant. El segon aspecte consisteix en donar detalls suficients de la història –*Detaillierungszwang*– (elements del context, aspectes emocionals) per tal de fer-la creïble. El tercer principi és el tancament de la història –*Gestaltschließungszwang*– on cal integrar les diferents parts en un tot global i amb sentit que fa que la història quedi tancada. De no aconseguir-ho, no seria una història sinó una descripció o una juxtaposició d'esdeveniments. Complir amb aquests requisits, tampoc és una tasca fàcil si no s'està acostumat a narrar històries.

En aquesta recerca ens centrarem en el primer dels eixos –l'anàlisi del contingut temàtic per veure sobre què publiquen els participants quan han de desenvolupar RDP. Com hem dit, un dels trets definitoris de les històries narrades en els tallers de RDP és que aquestes són situades i/o fonamentades –en el sentit del terme *grounded*–, és a dir, que s'ancoren en un context d'espai i de temps. Per a Riessmann (2001) el relat és una activitat col·laborativa i relacional que implica ajuntar a persones per escoltar i per empatitzar, dins d'un context cultural compartit. Els relats són situats perquè les històries no expressen només una realitat individual i independent sinó que ajuden a construir la realitat en les relacions entre qui narra i el seu món extern (Esin, 2011). Sovint, aquestes històries personals deriven de les relacions amb la família i/o amb les amistats, inclús fent servir artefactes per a recordar-les com ocorre en les primeres fases dels tallers de RDP (Hydén, 2013).

En el cas de la present recerca, hem integrat aquestes activitats-taller de RDP com a activitat d'aprenentatge a l'assignatura «Usos, possibilitats i límits de les Tecnologies de la Informació i de la Comunicació», de primer curs del grau en Educació Social de la Universitat de Barcelona. El motiu és que els estudiants coneguin els RDP com a activitat amb un potencial educatiu que podran dur a terme en el futur com a educadors/es socials. Per això, s'expliquen diverses experiències amb RDP en diferents contextos socioeducatius per veure quina utilitat poden tenir (Fuertes-Alpiste i Galván-Fernández, 2018). Per exemple, trobem l'ús dels RDP en el context penitenciari com és el cas del projecte *Alfadigital* (Zino Torrazza, 2017) on persones internes realitzen RDP per a l'alfabetització digital i l'autoconeixement. També és el cas del projecte *Silver Stories*, el qual implicava la creació

de RDP amb gent gran per al foment de la participació comunitària i per recuperar memòries personals i compartides (Jenkins, 2017). Un cop explicat què és un RDP i revisades algunes experiències dins del camp socioeducatiu, els estudiants han de crear el seu propi RDP per conèixer-ne les possibilitats i, en cas que en un futur vulguin realitzar un taller amb algun col·lectiu, que sàpiguen planificar-lo, coneguin la metodologia i sàpiguen avaluar la intervenció.

En aquesta recerca volem analitzar sobre què parlen les històries dels RDP creats pels estudiants. Pretenem centrar-nos sobre el coneixement declaratiu, en què es narra en els RDP. Volem veure quins són els temes que defineixen els RDP com a gènere discursiu.

Metodologia

Objectius i preguntes de recerca

L'objectiu general d'aquest estudi és descriure i comprendre les temàtiques dels RDP elaborats en un context d'educació superior, identificant les temàtiques principals, les relacions entre les mateixes i la seva adequació a la literatura existent. Concretament es plantegen dues preguntes de recerca, la primera amb sub-preguntes:

- P1: Quines són les temàtiques principals dels relats digitals personals dels estudiants del Grau en Educació Social de la Universitat de Barcelona?
 - Amb quina freqüència es presenten les diferents temàtiques?
 - Quines concurrències hi ha entre les temàtiques identificades?
- P2: Els temes identificats als relats digitals personals s'adeqüen als cànons de la literatura prèvia existent sobre temàtiques de relats digitals personals?

Mostra

El mostreig de l'estudi ha estat no probabilístic, per conveniència, format per 96 estudiants matriculats a l'assignatura «Usos, Possibilitats i Límits de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació» del Grau en Educació Social de la Universitat de Barcelona els cursos 2019-2020 i 2020-2021.

L'edat dels participants està compresa entre els 18 i els 37 anys. Un 93.9% són noies i un 6.1% són nois. Un 67.7% publica el seu relat en català i un 32.3% en castellà.

Procés de recollida i anàlisi de dades

Per aquest estudi s'ha aplicat un enfocament qualitatiu d'estudi d'històries de vida i estudis autobiogràfics en la línia recollida per Huchim i Reyes (2013). Metodològicament se situa en una perspectiva de revisió basada en l'anàlisi continuada de continguts (Morrow, 2005). Tal com s'ha descrit al marc teòric, s'analitzen els productes resultants d'un procés basat en la metodologia de creació de RDP descrita per Rodríguez Illera i Londoño (2009).

La unitat d'anàlisi han estat 96 relats produïts durant els cursos 2019-2020 i 2020-2021. Per a l'anàlisi qualitativa dels relats s'ha utilitzat el programa Atlas-ti, establint una codificació tant de manera deductiva com inductiva. L'anàlisi deductiva s'ha basat principalment en les temàtiques identificades per Lambert (2009). L'estratègia inductiva ha

permès incorporar les temàtiques emergents presents als relats digitals produïts pels estudiants i que no havien estat incloses en la literatura prèvia (MacQueen *et al.*, 1998). Per obtenir el llibre de codis s'ha realitzat, en primer lloc, una codificació de la temàtica de cada un dels relats utilitzant tres paraules clau i posteriorment aquests codis s'han agrupat en categories (Merriam, 2009).

La validesa i la fiabilitat de la recerca qualitativa s'han assegurat considerant la coherència i la triangulació entre l'equip investigador (Creswell, 2013), format per dos professors de l'assignatura i un estudiant de quart curs de grau de la Facultat d'Educació. El procés de codificació i agrupació en categories s'ha dut a terme seguint un procés de revisió per parells que ha permès discutir i refinar tots els codis i integrar totes les perspectives de l'equip investigador.

Resultats

Per donar resposta a la primera pregunta de recerca, sobre les temàtiques dels RDP, s'ha iniciat l'anàlisi assignant tres paraules clau a cada un dels 96 relats analitzats. S'han identificat un total de 78 codis que permeten descriure el tema principal de cada un dels relats.

Analitzant el percentatge de presència dels 78 codis (Taula 1) s'observa que la temàtica més freqüent és la *família*, que inclou relats que parlen d'algun parent: pare, mare, avi, germana, etc. El segon tema més freqüent és l'*amistat* i, molt seguit, *homenatge* i *viatge*. Entre els que no s'han repetit es troben temes més específics com *moto* o *ioga*, així com algun tema vinculat a un moment dolorós o de superació vital: *mort*, *rehabilitació*, *sofriment* o *ansietat*.

Taula 1: Percentatge de codis

Codis	Percentatges
Art, descobriment, ESPLAI, CAU, violència, patiment, teràpia, mort, aventura, ansietat, covid-19, denúncia, ocupació, sexualitat, nom, festa, dieta, rehabilitació, motivació, estil de vida, fires, moto, ioga	0,9%
Naixement, aprenentatge, vacances, infància, vocació, experiència traumàtica, parella, creixement personal, lesió, llar, desconnexió, diversitat funcional, projecte social, temps, separació, trastorn, recuperació, resiliència	1,9%
Amor, feina, ajuda, universitat, lluita, mascota, identitat multicultural, alegria, excursió, apoderament	2,8%
Naturalesa, decisió, <i>hobby</i> , reflexió, immigració, ball, música, immersió cultural, dificultats, repressió	3,8%
Canvi, vincles afectius, afició, poble	4,7%
Passió, autoconeixement, adaptació, companyonia, malaltia	5,7%
Esport	6,6%
Superació personal, admiració, experiències transformadores	7,6%
Viatge	13,3%
Homenatge	14,2%
Amistat	15,2%
Família	23,3%

Font: Elaboració pròpia.

L'agrupació dels codis en categories ha permès reduir i sistematitzar l'anàlisi. La classificació dels codis s'ha fet a partir de les seves similituds i diferències. S'han indicat nou categories que descriuen temàtiques generals i que es poden contrastar amb la literatura existent. Es pot observar que hi ha categories que incorporen un nombre més elevat de codis, incloent més matisos temàtics agrupats (Taula 2). És el cas de la categoria «superació-recuperació» que inclou 23 codis descriptius, alguns conceptes genèrics vinculats al procés de superació com «resiliència» o «autoconeixement» o bé descriptors més concrets sobre dolències o malalties com «COVID-19», «ansietat» o «diversitat funcional».

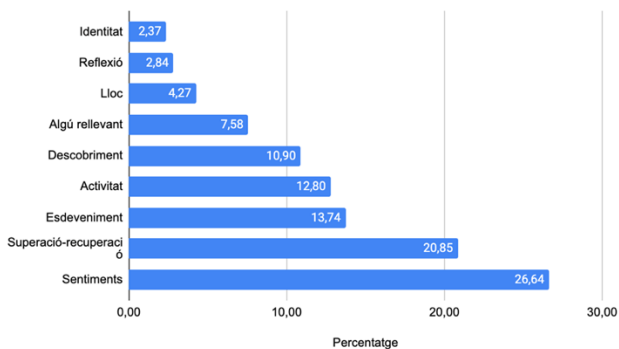
Taula 2: Nombre de codis inclosos dins de cada categoria

<i>Categoria</i>	<i>Nombre de codis</i>
Algú rellevant	2
Identitat	3
Reflexió	3
Lloc	4
Esdeveniment	9
Sentiments	11
Activitat	11
Descobrimnt	12
Superació-Recuperació	23

Font: Elaboració pròpia

Pel que fa al percentatge de categories, la més present té a veure amb els sentiments (figura 1), que inclou relats centrats en expressar emocions, per exemple, explicar històries d'amor o desamor o bé narracions d'admiració o exaltació de l'amistat o de la família. Malgrat tenir 23 paraules clau associades, més que el doble que la líder «sentiments» amb 11, (taula 2) els relats relacionats amb «superació» i «recuperació» ocupen la segona posició en presència. Aquesta freqüència significa que les paraules clau vinculades als «sentiments» són, de mitjana, més presents que les vinculades a «superació» i «recuperació», que al seu torn compten amb major varietat.

Figura 1. Percentatge de categories

Font: Elaboració pròpia

A continuació (Taula 3) es presenta la taula de codis i les agrupacions en categories resultants de l'anàlisi. La categorització de les temàtiques s'ha basat en el llibre *Digital Storytelling. Capturing lives, creating community* de Joe Lambert (2009). Feta l'agrupació en categories, es va fer necessari afegir-ne dues més: «Identitat» i «Reflexió». Totes dues categories compten amb tres codis cadascuna: «identitat multicultural», «nom» i «sexualitat» dins de la categoria «Identitat». D'altra banda, «denúncia», «reflexió» i «temps» estan incloses dins de «Reflexió». Un clar exemple de la necessitat d'aquestes categories es troba en el cas d'una estudiant que va dedicar tot el seu relat digital a reflexionar sobre el temps. Va fer-se preguntes sobre el mateix concepte de temps, sobre la percepció del temps segons l'edat i en moments específics de la vida i també sobre el seu aprofitament. Una altra estudiant va gravar el seu relat en dos idiomes per a expressar la seva identitat multicultural. Reflexionava sobre com mantenir un fort vincle amb dues cultures, la dels seus pares i la del lloc on viu i que la fa sentir diferent als altres en ambdós contextos. I malgrat estar acostumada a aquesta situació, no sempre li resultava fàcil.

Taula 3: Llibre de codis

<i>Categoria</i>	<i>Codis</i>	<i>Descripció/Exemples</i>
Identitat	Identitat multicultural; nom; sexualitat	Expressió d'allò que soc i quin lloc ocupo dins del món. Històries sobre els orígens i la construcció de la pròpia identitat.
Reflexió	Denúncia; reflexió; temps	Relats que posen el focus en el procés introspectiu cap a la queixa o cap a l'aprenentatge reflexiu conseqüència d'un esdeveniment vital. Per exemple, sobre elements com el pas del temps.
Lloc	Festa; llar; naturalesa; poble	Històries sobre casa nostra, sobre una casa familiar, un poble, un bosc. Llocs als quals es dona valor per explicar el sentit i la relació entre l'espai físic i els valors, les experiències, els aprenentatges. Per exemple un relat on s'explica la importància de les festes de Sant Joan de Mallorca.
Algú rellevant	Homenatge; mascota	Reconeixement o significació de persones o animals rellevant en les nostres vides. Homenatjar, recordar o agrair. Un cas que exemplifica aquesta categoria és el de l'estudiant que va relatar l'amor entre el seu gat i el seu gos. Quan el gos va caure malalt i va acabar morint, el felí es va posar tan trist que també va morir.
Descobriments	Adaptació; aprenentatge; CAU; creixement personal; decisió; descobriment; esplai; estil de vida; immersió cultural; motivació; universitat; vocació	Històries sobre assoliment de reptes, aprenentatges que fan ampliar perspectives, reflexionar o canviar-nos. Per exemple, accedir a la universitat. És el cas d'un estudiant que no tenia clar què estudiar i se'n va anar de viatge a l'Àfrica. En el curs del viatge va aprendre moltes coses, i amb això la seva vocació i el que realment volia estudiar va emergir.
Activitat	Afició; art; ball; esport; feina; hobby; ioga; moto; música; passió; projecte social	Relats sobre què faig en la meua vida professional, en el meu temps lliure. Expliquen i donen valor a allò que fem. El que més abunda en aquesta categoria són les narratives dedicades a una passió o a activitats d'oci i lleure. Una estudiant va relatar la seva trajectòria com artista, des de la infància, passant pel seu moment àlgid amb concerts a l'estranger, fins al declivi i la separació del grup musical.
Esdeveniment	Aventura; canvi; excursió; immigració; infància; ocupació; vacances; viatge; violència	Expressió de la memòria viva d'esdeveniments, viatges, aventures que són memorables i que generen experiències que ens canvien d'alguna manera. Un relat que expressa bé el significat d'aquesta categoria és el de l'estudiant que va descriure el seu viatge als Estats Units. Va ser un esdeveniment singular en la seva vida, amb moltes aventures, retrobaments amb amics i aprenentatges que l'han canviat i marcat profundament.

<i>Categoria</i>	<i>Codis</i>	<i>Descripció/Exemples</i>
Superació- Recuperació	Ajuda; ansietat; auto-coneixement; COVID-19; desconneció; dieta; dificultats; diversitat funcional; apoderament; experiència traumàtica; experiències transformadores; fites; lesió; lluita; malaltia; patiment; recuperació; rehabilitació; resiliència; superació personal; teràpia; trastorn	Experiències de recuperació a partir d'un moment dolorós o conflictiu i el camí recorregut per transitar-lo i avançar. Històries que incorporen reptes personals i comparteixen l'experiència de transcendir una crisi cap a la realització/superació. Malgrat tractar-se de temes delicats, aquesta categoria és molt present com una forma d'organitzar els pensaments i donar veu als sentiments. En la gran majoria dels casos trobarem algú en una situació difícil que ha superat, com l'estudiant que amb orgull explicava com es va lesionar greument però no va desistir dels seus somnis i va tornar a jugar a alt nivell.
Sentiments	Admiració; alegria; amistat; amor; companyonia; família; mort; naixement; parella; separació; vincles afectius	Històries sobre emocions i interaccions, a través de les quals s'expressa reconeixement cap als altres o s'explica el sentit de les nostres relacions. Exemples que representen bé aquesta categoria són les narratives d'amistat. En aquests relats els estudiants manifesten les seves emocions i sentiments cap als seus amics, els seus alts i baixos en la relació i recorden i reflexionen sobre el perquè aquelles persones es diuen amics i mereixen aquest adjectiu.

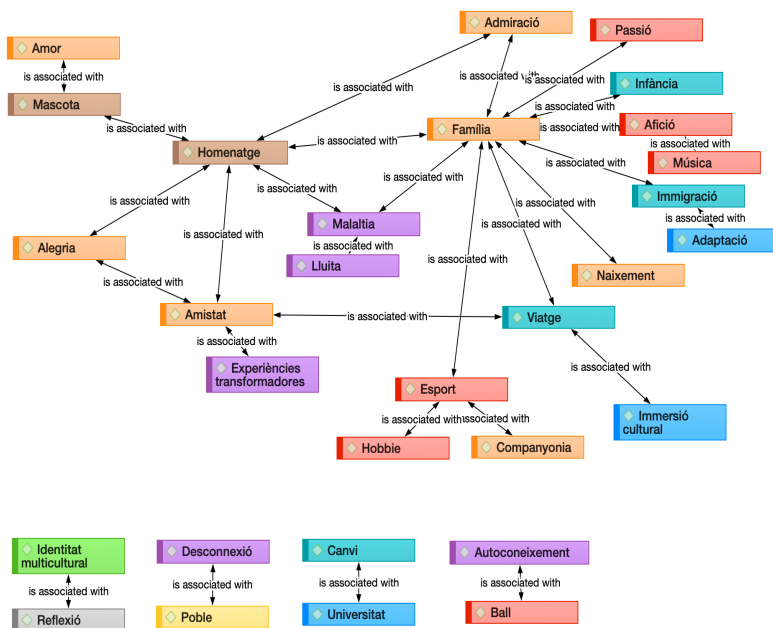
Font: Elaboració pròpia.

Responent a la pregunta de recerca «Quines concurrències hi ha entre les temàtiques identificades?», també s'han analitzat les concurrències entre temes (figura 2). El que es pot observar és que «família» encapçala el llistat amb deu temes directament associats, seguida per «homenatge» amb sis. També és comú que quan un relat tracti sobre la família sigui en forma d'homenatge. A més, ambdues comparteixen concurrència amb «admiració» i «malaltia», la qual cosa vol dir que quan es parla de «admiració» o «malaltia» es fa en forma d'homenatge o fa referència a algun familiar.

Per completar el llistat dels tres grans temes, apareix «amistat» en tercera posició, amb una relació directa amb quatre altres temes, un d'ells és «experiències transformadores» que està únicament vinculada amb «amistat». Es poden observar altres casos similars, per exemple, al tractar-se d'immersió cultural es pot esperar que estigui associada a un viatge, o quan s'esmenta «adaptació» és probable el vincle amb immigració. Passa el mateix amb «hobby» i «companyonia» amb «esport», i «música» amb «afició».

També són presents els casos de concurrència mútua i exclusiva, quan dues temàtiques estan associades entre si i amb cap altra. Un exemple seria «poble» i «desconnexió», que estan vinculats entre si i amb cap altra temàtica. Altres exemples es troben en la part inferior de la figura dos.

Figura 2. Concurrencies entre temàtiques

Font: Elaboració pròpia.

Discussió

Gràcies a l'anàlisi de temes que hem dut a terme hem pogut donar resposta a la primera pregunta de recerca sobre quines són les temàtiques principals dels relats digitals personals dels estudiants del Grau en Educació Social de la Universitat de Barcelona, amb quina freqüència es presenten i quines concurrències hi ha entre elles.

Com es desprèn de la Taula 1 i de la Figura 2, el contingut temàtic més recurrent en els RDP analitzats és principalment aquell referit a sentiments, fet que encaixa amb l'element de l'estil dels RDP com a gènere, el qual es refereix a l'aspecte expressiu emocional (Bakhtin, 1999; Egan, 1986). Aquesta temàtica inclou l'expressió d'emocions a través d'històries d'amor o desamor o bé narracions d'admiració o exaltació de l'amistat o de la família (Hydén, 2013). En segon lloc, apareixen històries de superació-recuperació, les quals aborden temes delicats però que han servit per a organitzar els pensaments i donar veu al que sentien. Són històries també lligades a les emocions però que a més destaquen perquè presenten clarament un conflicte que s'ha de resoldre, seguint l'estructura clàssica de les històries (Aristòtil, 2019).

Aquestes dues temàtiques quasi ocupen la meitat dels RDP creats pels estudiants. Són històries situades en la seva realitat, també les que apareixen a la resta de temàtiques més freqüents (esdeveniments importants de la vida o activitats sobre el què fem el dia a dia). És a dir, que estan vinculades a un context d'espai-temps així com a una comunitat relacional i a un context cultural compartit (Riessmann, 2001). Com hem assenyalat a la introducció, els RDP són situats perquè les històries no expressen només una realitat individual i independent sinó que ajuden a construir la realitat en les relacions entre la persona que narra i el seu món extern (Esin, 2011). De fet, en la seva construcció es fan exercicis individuals i col·lectius per a poder trobar el tema, com són els cercles d'història (Lambert, 2009), els quals consisteixen en què asseguts en cercle i amb la dinamització del docent, cada participant parla sobre possibles temes del seu RDP (a vegades aportant algun objecte o imatge personal) i on tothom hi contribueix per acabar de polir la idea. És un moment de compartir i de tenir empatia, perquè moltes d'aquestes protohistòries dels RDP són properes i poden haver estat viscudes per més d'un/a participant.

Per tal de respondre a la segona pregunta de recerca sobre si els temes identificats als relats digitals personals s'adeqüen als cànons de la literatura prèvia existent sobre temàtiques de RDP trobem que el marc de temes proposat inicialment per Joe Lambert, l'únic que hem trobat, serveix de paraigües temàtic per a la majoria:

- històries d'algú important (històries de personatges, històries de recordatori, memorial).
- la història d'esdeveniments de la nostra vida (d'aventures, d'assoliments).
- històries de llocs a la nostra vida.
- històries sobre el que fem (activitats, feina, aficions, etc.).
- altres històries (de recuperació, d'amor i de descobriment).

Totes les cinc qüestions s'ajusten a les temàtiques de la taula 1 que hem trobat, excepte que el punt cinquè «altres històries» és un calaix de sastre que inclou històries de recuperació, d'amor i de descobriment. En el nostre cas, les històries de recuperació les hem anomenades «de superació-recuperació», les d'amor les hem anomenades de «sentiments» ja que és una manera d'agrupar emocions més àmplies i les de descobriment les hem incloses amb el mateix nom. En canvi, veiem que dues de les temàtiques no acaben d'encaixar amb aquesta proposta, com és el cas dels RDP sobre «Identitat» (expressió d'allò que soc i quin lloc ocupo dins del món. Històries sobre els orígens i la construcció de la pròpia identitat) i «Reflexió» (el procés introspectiu cap a la queixa o cap a l'aprenentatge reflexiu conseqüència d'un esdeveniment vital. Per exemple, sobre elements com el pas del temps). Aquestes dues categories són les més minoritàries però és important aturar-nos-hi per la seva importància.

El cas de la identitat ha de ser contemplat com a possible temàtica ja que les narracions personals com a objecte extern a nosaltres poden servir per a explicar qui som per nosaltres i pels altres (McAdams *et al.*, 2006) i així observar-nos des de fora (Bakhtin, 1999). Són un vehicle per a ajudar a estructurar experiències vitals i perquè no, fer més o menys coherent una vida i a construir el jo (Herreros, 2012).

La reflexió és una altra categoria a tenir en compte com a temàtica. A vegades trobem estudiants que no es troben còmodes explicant res personal. El relat implica compartir

qualcom personal (que no íntim) i fer-ho públic (Rodríguez Illera, 2014) i el fet de poder relatar una història que presenti una reflexió personal és una sortida. Així s'evita la qüestió dramàtica de la història (Lambert, 2009) i s'obre a un camp més reflexiu, deixant més de banda el que Ohler (2013) anomena l'eix «history-report» (història-informe) per a potenciar el de «flow-reflection» (fluir-reflexió). Si bé Egan (1986) diferencia entre els modes narratiu de la història i el lògic-analític típic de la reflexió sobre els continguts, pensem que la reflexió pot ser narrada, encara que segurament aquesta mena de relats són més elaborats. Jenkins i Lonsdale (2007) van fer un estudi sobre l'ús de dos models d'aprenentatge reflexiu –el mapa d'aprenentatge de Moon (1999) i el Model d'aprenentatge reflexiu de McDrury i Alterio (2003)– per tal de classificar els relats obtinguts segons els nivells de reflexió que mostren. En els resultats van veure que en els grups amb alumnes novells els nivells de reflexió de les històries eren a la part baixa de l'escala –adonar-se de coses, crear significat– i els que construïen i treballaven amb nous significats, a la part alta de l'escala de reflexió, n'eren pocs. Tot i així, això podia ser degut a les característiques individuals de cada estudiant o a la metodologia seguida per fomentar la reflexió (Callens i Elen, 2015).

Conclusions

Els RDP consisteixen en la creació d'històries breus de temàtica personal que s'expliquen en primera persona a través de l'ús de mitjans digitals. Són utilitzats des de fa més de tres dècades com a eina educativa tant en àmbits formals com socioeducatius. Entre d'altres, els RDP tenen potencial en la construcció del jo (Herreros, 2012) i en la reflexió sobre el punt de vista propi de l'autor/a (Kolano i Sanczyk, 2021). De fet, els RDP podrien conformar un gènere narratiu en ells mateixos (Fuertes-Alpiste, 2015; Gregori-Signes i Brígido-Corachán, 2014) pel que fa al contingut temàtic, a l'estil i a l'estructura composicional. Si ens centrem en les temàtiques, els relats es basen en experiències personals concretes, històries de vida que Lambert (2009) organitza en cinc categories que poden ajudar als autors de RDP a inspirar-se a l'hora de pensar en la seva pròpia història: històries d'algú important, d'esdeveniments o llocs de la nostra vida, sobre el que fem o altres històries (d'amor, descobriment, recuperació).

En aquesta recerca hem centrat l'anàlisi en noranta sis RDP produïts en el marc de l'assignatura «Usos, possibilitats i límits de les TIC» del Grau d'Educació Social de la Universitat de Barcelona. Ens interessa saber quina mena d'històries personals són les més comunes, de quina tipologia de temàtiques i si aquestes categories s'adeqüen a les identificades a la literatura prèvia. De l'anàlisi se'n desprèn que la meitat dels relats parlen sobre sentiments o bé són històries de superació, fet que encaixa amb l'element de l'estil dels RDP com a gènere, reflectint l'aspecte expressiu emocional (Bakhtin, 1999; Egan, 1986). Els temes identificats en aquesta investigació encaixen amb la literatura existent exceptuant dues temàtiques que han emergit com a noves: els relats que parlen sobre «identitat» (expressió d'allò que sóc i quin lloc ocupo dins del món. Històries sobre els orígens i la construcció de la pròpia identitat) i «Reflexió» (el procés introspectiu cap a la queixa o cap a l'aprenentatge reflexiu conseqüència d'un esdeveniment vital). Aquesta conclusió ens permet seguir reflexionant sobre com abordar els relats digitals personals d'una forma significativa pels estudiants, fent visibles formes de reflexió i de pensament des de la subjectivitat que d'una altra manera segurament es mantindrien ocultes.

Com a limitacions de l'estudi podem destacar el nombre i la representativitat de la mostra, que està formada per estudiants d'una única assignatura i per una mostra reduïda de noranta sis persones que es pot complementar en futures investigacions. A partir d'aquest estudi iniciat obrim una via de reflexió sobre la temàtica de les històries que ha estat poc explorada fins ara i que ha de permetre donar un marc de temàtiques actualitzat sobre el qual construir, en la línia de Lambert, els relats del futurs/es productors/es d'històries personals.

Referències

- Abercrombie, N. i Longhurst, B. (1998). *Audiences*. Londres, Sage.
- Aristòtil (2019) *Poètica*. Barcelona, Editorial Alpha.
- Bakhtin, M. M. (1999) *Speech Genres & Other Late Essays*. Austin, University of Texas Press.
- Bamberg, M. (2006) «Biographic-Narrative Research, Quo Vadis? A Critical Review of 'Big Stories' from the Perspective of 'Small Stories'». En *Narrative, Memory & Knowledge: Representations, Aesthetics, Contexts*. Huddersfield, University of Huddersfield, p. 63-79.
- Bruner, J. (2004) *Making stories. Law, literature and life*. Cambridge (Massachusetts), Harvard University Press
- Callens, J. C. i Elen, J. (2015) «Does a structured methodology support pre-service teachers more to reflect critically than an unstructured?». *Reflective Practice*, vol. 16, núm. 5, p. 609-622 <https://doi.org/10.1080/14623943.2015.1064383>
- Creswell, J.W. (2013) *ResearchDesign: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. Los Angeles-London, Sage Publications.
- Egan, K. (1986) *Teaching as story telling*. Chicago, Chicago University Press.
- Esin, C. (2011) «Narrative analysis approaches». En N. Frost, *Qualitative research methods in Psychology. Combining core approaches*. Mc Graw Hill. Berkshire, Open University Press, p. 92-118.
- Fuertes Alpiste, M. (2015) «Meaningful Digital Storytelling practices for learning, reflection, creativity and social participation». *Digital Education Review*, núm. 27, p. 206-209. <https://doi.org/10.1344/der.2015.27.206-209>
- Fuertes-Alpiste, M. (2020) «La creación de relatos digitales personales como actividad de aprendizaje en Educación Superior». En J.L. Rodríguez Illera i N. Molas-Castells (Coord.), *El presente y el futuro de los relatos digitales*. Barcelona, Universidad de Barcelona, p. 121-132. <https://www.dropbox.com/s/v2tu63rvch43h8z/El%20presente%20y%20el%20futuro%20de%20los%20relatos%20digitales%20personales.pages.pdf?dl=0> [Consulta el 26 de novembre de 2022].
- Fuertes-Alpiste, M. i Galván-Fernández, C. (2018) «Il digital storytelling nella formazione degli operatori socio-educativi». En G. Annacontini i J.L. Rodríguez Illera (Ed). *La Mossa del Gambero: teoria, metodi e contesti di pratica narrativa*. Milano, Mimesis Edizioni, p. 215-232.
- Fuertes-Alpiste, M. i Galván Fernández, C. (2019) «Los relatos digitales en la formación de los operadores socioeducativos». En J. L. Rodríguez Illera i G. Annacontini (Coord.), *Metodologías narrativas en educación*. Barcelona, Edicions de la Universitat de Barcelona, p. 179-192. <http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/151398/>

- 1/9788491684282%20%28Creative%20Commons%29.pdf [Consulta el 27 de novembre de 2022].
- Gregori-Signes, C. i Brígido Corachán, A. M. (2014) *Appraising Digital Storytelling across Educational Contexts*. València, Publicacions de la Universitat de València.
- Gubrium, A. C., Krause E. L. i Jernigan, K. (2014) «Strategic Authenticity and Voice: New Ways of Seeing and Being Seen as Young Mothers Through Digital Storytelling». *Sexuality Research and Social Policy*, 11, 4, p. 337-347, <https://doi.org/10.1007/s13178-014-0161-x>
- Herreros, M. (2012) «El uso educativo de los relatos digitales personales como herramienta para pensar el Yo». *Digital Education Review*, 22, p. 68-79. <https://revistes.ub.edu/index.php/der/article/view/11296?source=/index.php/der/article/view/11296> [Consulta el 27 de desembre de 2022]
- Hicks, T., Turner, K., i Stratton, J. (2013) Reimagining a Writer's Process Through Digital Storytelling. *LEARNing Landscapes*, 6(2), 167-183. <https://doi.org/10.36510/learnland.v6i2.611>
- Huchim Aguilar, D. i Reyes Chávez, R. (2013) «La investigación biográfico-narrativa, una alternativa para el estudio de los docentes». *Actualidades investigativas en educación*, vol. 13, núm. 3, p. 1-27. https://www.scielo.sa.cr/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1409-47032013000300017&lng=en&nrm=iso&tlng=es [Consulta el 27 de desembre de 2022].
- Hydén, L.-C. (2013) «Towards an embodied theory of narrative and storytelling». En M. Hatavara, L.-C. Hydén i Hyvärinen, M., *The travelling concepts of narrative*. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins, p. 227-244.
- Jenkins, M. i Lonsdale, J. (2007) «Evaluating the effectiveness of digital storytelling for student reflection». *Proceedings ascilite Singapore 2007*, p. 440-444. https://desarrollodocente.uc.cl/wp-content/uploads/2020/03/Evaluating_the_effectiveness.pdf [Consulta el 27 de desembre de 2022].
- Jenkins, T. (2017) «Older people and Digital Storytelling – voicing, listening, learning». En Gloria Londoño Monroy i José Luis Rodríguez Illera (Comps.), *Relatos Digitales en Educación Formal y Social*. Barcelona, Universitat de Barcelona, p. 40-58. <https://doi.org/10.1344/105.000003160>
- Kolano, L. i Sanczyk, A. (2021) «Transforming Preservice Teacher Perceptions of Immigrant Communities Through Digital Storytelling». *Journal of Experiential Education*, 45(1), p. 32-50. <https://doi.org/10.1177/105382>
- Lambert, J. (2009) *Digital Storytelling. Capturing lives, creating community*. Berkeley, California, USA, Digital Diner Press.
- Lambert, J. (2015) «Digital Storytelling at a crossroads. Historical context for an ever-emerging genre». En Gregori-Signes, C. i Brígido-Corachán, A. M. (Ed.) *Appraising digital storytelling across educational contexts*. València, Publicacions Universitat de València (PUV), p. 31-40.
- Lave, J. i Wenger, E. (1991) *Situated learning: Legitimate Peripheral Participation*. New York, Cambridge University Press.
- MacQueen, K.M., McLellan, E., Kay, K. i Milstein, B. (1998) «Codebook development for team-based qualitative analysis». *Cultural Anthropology Methods*, 10 (2), p. 31-37 <https://doi.org/10.1177/1525822X980100020301>

- McAdams, D. P., Josselson, R. i Lieblich, A. (Ed.) (2006) *Identity And Story: Creating Self in Narrative*. Washington DC, American Psychological Association.
- McDrury, J. i Alterio, M. (2003) *Learning through storytelling in Higher Education. Using reflection & experience to improve learning*. Londres, Kogan Page.
- Merriam, S.B. (2009) *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco, Jossey Bass.
- Mezirow, J. (2003) «Transformative learning as discourse». *Journal of Transformative Education*, 1(1), p. 58-63. <https://doi.org/10.1177/1541344603252172>
- Morrow, S.L. (2005) «Quality and Trustworthiness in Qualitative Research in Counseling Psychology». *Journal of Counseling Psychology*, 52 (2) (2005), p. 250-260, <https://doi.org/10.1037/0022-0167.52.2.250>
- Moon, J. (1999) *Reflection in learning and professional development*. Londres, Kogan Page Limited.
- Norman, D. E. (1983) «Some observations on mental models». En D. Gentner i Al. L Stevens (eds.). *Mental Models*. Hillsdale, NJ, Lawrence Erlbaum Associates, p. 7-14.
- Ohler, J. B. (2013) *Digital Storytelling in the classroom. New media pathway to literacy, Learning, and Creativity*. Thousand Oaks, Corwin Press.
- Riessmann, C. K. (2001) «Analysis of personal narratives». En J. F. Gubrium and J.A. Holstein, *Handbook of Interviewing*. Thousand Oaks, Sage. <http://alumni.media.mit.edu/~brooks/storybiz/riessman.pdf> [Consulta el 4 de setembre de 2022]
- Robin, B. (2016) «The power of digital storytelling to support teaching and learning». *Digital Education Review*, 30, p. 17-29. <https://revistes.ub.edu/index.php/der/article/view/16104> [Consulta el 10 de setembre de 2022]
- Rodríguez Illera, J. L. (2014) «Personal storytelling in the digital society». En C. Gregori Signes i A. M. Brígido Corachán (Ed.), *Appraising Digital Storytelling across Educational Contexts*. Valencia, Publicacions de la Universitat de València, p. 41-58.
- Rodríguez Illera, J.L. i Londoño, G. (2009) «Los relatos digitales y su interés educativo». *Educação, Formação & Tecnologias*, 2(1), p. 5-18. <https://dialnet.unirioja.es/download/articulo/3047308.pdf> [Consulta el 27 de desembre de 2022]
- Zino Torrazza, J. (2017) «Los relatos digitales como metodología de análisis de procesos de transmisión cultural». En Londoño Monroy, G. i Rodríguez Illera, J.L. (comps.), *Relatos Digitales en Educación Formal y Social*. Barcelona, Universitat de Barcelona, p. 217-232. <https://doi.org/10.1344/105.000003160>

¿Sobre qué hablan los relatos digitales personales de los estudiantes de grado?

Resumen: Los relatos digitales personales son breves historias personales, explicadas en primera persona y a través de medios digitales. Se utilizan en el mundo educativo formal y socioeducativo como actividad por su potencial educativo. En este artículo presentamos una investigación de tipo cualitativo que tiene por objetivo describir y comprender las temáticas de estos relatos (N=96) elaborados en dos cursos de una asignatura de primer curso del grado de Educación Social de la Universidad de Barcelona, identificando las temáticas principales, las relaciones entre las mismas y su relación con la literatura existente. Los resultados nos han permitido identificar que los temas más frecuentes se derivan del ámbito familiar, así como de procesos de superación-recuperación, que son historias situadas. Todos los temas identificados coinciden con la literatura existente exceptuando dos nuevas temáticas emergentes: la «Identidad» y la «Reflexión». En conclusión, se obtiene una taxonomía actualizada de las temáticas y sus conexiones, ayudando a configurar los relatos digitales personales como género propio.

Palabras clave: Relatos digitales, educación superior, análisis de temas.

De quoi parlent les récits numériques personnels des étudiants de premier cycle?

Résumé: Les récits numériques personnels sont de courtes histoires personnelles, racontées à la première personne et utilisant des médias numériques. Ils sont utilisés dans des contextes formels et socio-éducatifs comme une activité pour leur potentiel éducatif. Dans cet article, nous présentons une recherche qualitative qui vise à décrire et à comprendre les sujets de ces histoires (N=96) produites dans deux cours d'un sujet de première année du diplôme d'éducation sociale à l'Université de Barcelone, en identifiant les principaux sujets, les relations entre eux et leur relation avec la littérature existante. Les résultats nous ont permis d'identifier que les sujets les plus fréquents relèvent de la sphère familiale, ainsi que des processus de dépassement-récupération, qui sont des histoires situées. Tous les thèmes identifiés s'inscrivent dans la littérature existante à l'exception de deux nouveaux thèmes émergents : «Identité» et «Réflexion». En conclusion, une taxonomie mise à jour des sujets et de leurs connexions est obtenue, aidant à configurer les récits numériques personnels comme un genre à part entière.

Mots clés: Histoires numériques, enseignement supérieur, analyse de thème.

What are undergraduate students personal digital narratives about?

Abstract: Personal Digital Narratives are short personal stories, told in the first person and using digital media. They are used in formal and socio-educational settings as an activity for their educational potential. In this article we present a qualitative research that aims to describe and understand the topics of these stories (N=96) produced in two courses of a first-year subject of the Social Education degree at the University of Barcelona, identifying the main topics, the relationships between them and their relationship with the existing literature. The results have allowed us to identify that the most frequent topics derive from the family sphere, as well as overcoming-recovery processes, which are situated stories. All the topics identified are in line with the existing literature except for two emerging new topics: «Identity» and «Reflection». In conclusion, an updated taxonomy of topics and their connections is obtained, helping to configure personal digital narratives as a genre of its own.

Key words: Digital stories, higher education, topics analysis.